

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В КУРОРТНІЙ СФЕРІ

В. В. Гуменюк, кандидат економічних наук

Фіскальна політика трактується як заходи та дії держави, спрямовані на формування нових або трансформацію існуючих соціально-економічних процесів у напрямку забезпечення сталого розвитку національної економіки, підвищення стандартів життя і рівня добробуту громадян, сприяння збалансованому розвитку конкурентоспроможної економіки, забезпечення фінансової стабільності, оптимізацію соціального захисту населення [1].

Фіскальна політика детермінує динаміку фіскального простору через сукупність методів формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, що застосовуються протягом відповідного бюджетного періоду. Вона проявляється у формах оподаткування курортного бізнесу та водночас бюджетного фінансування курортної справи. Поняття «курортна справа» і «курортний бізнес» у нашому дослідженні не ототожнюються. Курортна справа означає професійну діяльність, спрямовану на організацію та забезпечення лікування, оздоровлення, медичну реабілітацію та профілактику захворювань. Курортний бізнес здійснюється на прагматичних засадах, базується на підприємницьких інтересах, з комерційним розрахунком, з переважанням самофінансування через самостійну організацію грошових надходжень суб'єктом господарювання. Розділяючи фіскальну функцію державного регулювання, зазначимо, що бюджетне фінансування перманентно стосується курортної справи, тоді як оподаткування – здебільшого курортного бізнесу.

Незважаючи на те, що курортне господарство в Україні ототожнюється з підприємницькою діяльністю і переважно є комерціалізованим, питання бюджетного фінансування курортного господарства залишається актуальним. Це зумовлено функціонуванням сек-

тора санаторно-курортних закладів у державній (комунальній) формі власності, офіційною заборонаю їх приватизації [2], тяжінням курортної справи до лікувальної складової в системі охорони здоров'я, якій притаманні елементи фінансування, визначені у моделі Миколи Семашко [3, 15].

Дослідженню фіскальної політики держави та механізму її реалізації в сучасних умовах господарювання присвячені наукові праці В. Г. Дем'янишина [4], О. М. Десятнюк [5], А. І. Крисоватого [6], В. Д. Лагутіна [7], І. Я. Чугунова [8] та інших науковців. Водночас питання державного фіскального регулювання розвитку курортного господарства залишається не розглянутим в науковій літературі, що зумовлює необхідність проведення окремого дослідження в цьому напрямі.

Метою статті є дослідження інструментів фіскальної політики держави та їх ефективності в контексті регулювання соціально-економічних процесів розвитку курортного господарства України.

Щоб досягти поставленої мети, слід виконати конкретні завдання: висвітлення сучасних підходів до бюджетного фінансування курортної справи, оцінка бюджетного фінансування курортної справи в сучасних умовах, розгляд проблемних аспектів і перспективних напрямів удосконалення бюджетно-податкового регулювання курортної сфери.

У ретроспективі державного управління бюджетне фінансування ототожнювалося з наданням у безповоротному порядку коштів із державного бюджету підприємствам, установам, організаціям для повного або часткового покриття їхніх видатків, визначених планами економічного та соціального розвитку галузей народного господарства [9, с. 164].

У сучасному трактуванні бюджетне фінансування – це сукупність грошових відносин, пов'язаних із розподілом і використанням коштів централізованого грошового фонду держави, які реалізуються шляхом безповоротно-го й безоплатного надання бюджетних коштів юридичним і фізичним особам на проведення заходів, передбачених бюджетом [10, с. 46].

Бюджетне фінансування курортної справи здійснюється з державного та місцевих бюджетів. Розподіл видів витрат між державним бюджетом і місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання гарантованих послуг до їх безпосереднього споживача [11].

Фінансова підтримка функціонування державного сектора курортного господарства здійснюється із загального та спеціального фонду бюджету із розподілом витрат на споживання та розвиток (табл. 1). Видатки споживання становлять основу бюджетного фінансування санаторно-курортних закладів, що знаходяться під егідою Апарату управління Верховної Ради України, Державного управління справами, витатки розвитку, передбачені лише спеціальним фондом бюджету, становлять 5 % загальних витрат. У фінансовому забезпеченні дитячих закладів оздоровлення та відпочинку витатки розвитку становлять 31,6 %, а зі спеціального фонду – 4,81 % витрачених коштів.

Таблиця 1

Структура витрат на фінансову підтримку санаторно-курортних закладів України з державного бюджету у 2013 р.*

Напрями та джерела витрат	Витатки споживання, тис. грн			Витатки розвитку		Разом, тис. грн
	Разом	у тому числі		сума, тис. грн	відсотків до всіх	
		оплата праці	комунальні послуги, енергоносії			
1. Верховна Рада України. Фінансова підтримка санаторно-курортного комплексу Управління справами Апарату ВРУ						
Загальний фонд	7875,6	–	–	–	–	7875,6
Спеціальний фонд	76666,2	23551,6	12837,7	3 911,2	4,9	80577,4
2. Державне управління справами.						
2.1. Фінансова підтримка санаторно-курортних закладів						
Загальний фонд	89574,5	35 569,5	26765,4	–	–	89574,5
Спеціальний фонд	10630,0	1270,4	3155,5	470,0	4,2	11100,0
2.2. Оздоровлення і відпочинок дітей у дитячих закладах оздоровлення						
Загальний фонд	3536,7	2031,8	408,7	1630,3	31,6	5167,0
Спеціальний фонд	5927,2	1348,5	569,5	300,0	4,81	6227,2
3. Державне агентство України з туризму і курортів. Керівництво та управління у сфері туризму і курортів						
Загальний фонд	4435,3	2854,8	128,0	–	–	4435,3

* Складено автором за даними державного бюджету на 2013 р. [12].

Витатки місцевих бюджетів суттєво впливають на розвиток курортів місцевого значення. При забезпеченні потреб у санаторно-курортному лікуванні та оздоровленні за рахунок коштів місцевого бюджету є можливість більш повно врахувати реальні потреби місцевого населення. Бюджетні інвестиції мають сприяти створенню нових робочих місць, організації виробництва курортних послуг, яких найбільше потребує територіальна громада.

У трансформаційній економіці України істотно змінилися підходи державного регулювання функціонування та розвитку курортного господарства. Фінансування курортів державного та місцевого значення здійснюється відповідно до державних і місцевих програм. Держава у фіскальному просторі розвитку курортного господарства – партнер, що функціонує в рамках інституціоналізованих суспільством соціальних гарантій. Щоб врегулювати

цю проблему, слід здійснити бюджетні видатки на соціальну сферу. Державна політика регулювання соціально-економічного розвитку курортного господарства може здійснюватися через:

1. Підтримку, відновлення та активізацію виробництва послуг санаторно-курортними закладами з державною формою власності. Щоб виконати це завдання, слід першочергово розглядати можливість нового будівництва та введення в експлуатацію об'єктів курортної справи. Не відкидаються проекти націоналізації окремих об'єктів курортного господарства, які є стратегічно-важливими для виконання державою своїх функцій у санаторно-курортному лікуванні та оздоровленні громадян.

2. У практиці державного регулювання процесів соціального захисту населення вартій уваги механізм субсидювання населення для придбання санаторно-курортних послуг і його поєднання з прямим бюджетним фінансуванням санаторно-курортних закладів.

3. Здійснення державних закупівель санаторно-курортних послуг і передача їх громадянам відповідно до гарантій соціального захисту окремих категорій населення.

4. Надання грошових компенсацій громадянам за незабезпечені державою гарантії санаторно-курортного лікування.

Непрямі податки слід зарахувати до інструментів фіскальної політики активізації споживчого ринку курортних послуг, оскільки реальним платником непрямих податків є споживач, який сплачує їх у складі вартості курортних послуг. З метою активізації споживчого попиту та поступового розвитку внутрішнього ринку у 2014 р. очікується зниження ставки податку на додану вартість з 20 до 17 %. Проблема полягає в тому, що національне податкове регулювання не передбачає застосування шкали диференційованих ставок залежно від соціальної значущості матеріальних і нематеріальних благ для людини. Натомість звільнені від оподаткування операції з постачання реабілітаційних послуг інвалідам, дітям-інвалідам, а також постачання путівок на санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок на території України фі-

зичних осіб віком до 18 років, інвалідів, дітей-інвалідів.

Пільги у сфері непрямого оподаткування стимулюють виробництво і споживання курортних послуг і цим сприяють соціалізації курортної справи, підвищують купівельну здатність громадян щодо придбання необхідних послуг санаторно-курортного лікування та оздоровлення. Очевидно, потрібно звернутися до європейської практики застосування фіскального регулювання в механізмі ціноутворення на послуги санаторно-курортного лікування й оздоровлення громадян і адресності бюджетного фінансування соціальної допомоги в системі охорони здоров'я.

Отже, фіскальне регулювання курортного господарства потребує вдосконалення в напрямі більш ефективного здійснення бюджетних видатків на підтримку поточного стану та розвиток курортної справи. До перспективних напрямів наших досліджень слід віднести поглиблене вивчення питання розробки та застосування інструментарію податкового менеджменту в механізмі регулювання розвитку курортного бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про основні напрями бюджетної політики на 2013 рік [Електронний ресурс]: Постанова Верховної Ради України: від 22.05.2012 р., № 4824-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4824-17>. – Назва з екрана.
2. Про курорти [Електронний ресурс]: Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>. – Назва з екрана.
3. Ukraine: Health system review / [Lekhan V. Ruidiy V. Ricardson E.]. – Copenhagen: WHO on behalf of the European Observatory on Health Systems and Policies, 2010. – № 12(8). – 227 р.
4. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія / В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 496 с.
5. Десятнюк О. М. Ризики фіскальної політики як загроза макроекономічної стабільності держави / О. М. Десятнюк // Світ фінансів. – 2012.

- № 4. – С. 23–32.
6. Krisovaty A. Fiskal paradigma für die Effizienz der Umverteilungsprozesse während der Rezessionsphase / A. Krisovaty // World Economy – Problems and Processes. – 2010. – № 24. – P. 226–234.
 7. Лагутін В. Д. Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці : монографія / В. Д. Лагутін ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : КНТЕУ, 2007. – 248 с.
 8. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку : монографія / І. Я. Чугунов. – К. : Ніс, 2003. – 488 с.
 9. Финансово-кредитный словарь : в 3 т. / гл. ред. Н. В. Гаретовский. – М. : Финансы и статистика, 1988. – Т. 3: Р–Я. – 511 с.
 10. Дем'янишин В. Г. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах / В. Г. Дем'янишин // Світ фінансів. – 2007. – Вип. 2 (11). – С. 34–48.
 11. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс України: від 08.07.2010 р., № 2456-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
 12. Про державний бюджет України на 2013 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 06.12.2012 р., № 5515-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

УДК 334.732

СОЦИАЛЬНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: АНАЛИЗ И ПРАКТИКА ЭКОНОМИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

М. Б. Чижевская, кандидат экономических наук

Общество – сложное структурное образование, состоящее из взаимосвязанных, но вместе с тем самостоятельных сфер: социальной, политической, духовной и экономической. Их изучением занимаются соответствующие науки – социология, политология, экология, политэкономия и т. д. Не смотря на многовековую историю существования человека разумного и постоянную напряженную работу лучших его представителей, в действительности не существует схемы, отображающей идеальную конструкцию человеческого общества. Вместе с тем, общепринятым считается, что демократическая концепция в сочетании с рыночным способом хозяйствования, в целом, является удовлетворительной как для современного этапа развития, так и для ближайшего будущего. Однако общеизвестно, что демократические сообщества составляют меньшую долю от общего количества стран на планете Земля и существенно различаются между собой по своей внутренней структуре. Объяснение вышеуказанного феномена и является предметом изучения общественных наук, которые сейчас интенсивно развиваются путем обмена знани-

ями не только между собой, но и все больше учитывают достижения естествознания, приобретая тем самым настоящий междисциплинарный характер.

Практика трансформации командно-административной системы на просторах бывшего «социалистического лагеря», безусловно, в мировой истории является явлением новым, не постигнутым ранее, впрочем, как и предшествующие такому положению вещей события, развернувшиеся в начале XX в. на территории Российской империи. Крах СССР совпал с периодом «третьей волны» глобального процесса демократизации, одним из теоретических продуктов которой, стала концепция «перехода» (Д. Растоу, С. Хантингтон, Х. Линц). Считается, что предтечей возникновения концепции перехода стало успешное воплощение знаменитого плана Маршалла. Постепенно она переросла в особенную субдисциплину, получившую название «политическая транзитология» (с англ. «transition» – переход). Главным объектом исследования основатели новой концепции обозначили процессы адаптации социально-политических конструкций в практике